

Bomen en verhalen – De iep

Door Herman Nijhof,
vrijwilliger Buur maakt Natuur

Iep (*Ulmus glabra*)

Aangeplant op 't Knapperslag in 2017. Behoort tot de loofbomen. *Ulmus glabra* behoort tot de lepenfamilie/Ulmaceae, en in het Nederlands spreekt men van de bergiep of ruwe iep. Deze soort komt in bijna heel Europa en tot in de Kaukasus voor. Iep is in het Nederlands een mannelijk woord en in het Duits, die Ulme, vrouwelijk.

Beschrijving

De ruwe iep is inheems. De korte zijtakken staan bijna haaks op de stam. De bladeren staan om en om langs de tak en hebben een asymmetrische bladvoet, d.w.z. dat ze “ongelijkhelftig” zijn. De bladeren zijn veernervig en gezaagd. De iep bloeit in de lente, gelijktijdig met de wilg. Op tweejarig hout, in de bladoksel van het vorige jaar, verschijnen de tweeslachtige bloemen, die onopvallend groen zijn. Het nootje is het enige groene deel en het zorgt voor de fotosynthese. Om het nootje/zaadje zit een vleugelrand, daarmee worden de nootjes door de wind verspreid.

De iep verscheen samen met de zomereik na de laatste ijstijd – rond 7000 v. Chr. – in Noordwest-Europa. De iep groeide bij voorkeur in rivierdalen en heeft daar ooit loofbossen gevormd, zoals langs de Oude IJssel op oude rivierklei. Rond 3000 v.Chr. ging de iepenstand plotseling achteruit, waarschijnlijk door toedoen van de eerste landbouwers en veehouders, die het vee voerden met iepenloof, vooral waterloten. Ook waren de plaatsen waar de iepen groeiden een uitstekende bodem voor grazige weiden.

Iepenhout is taai, vrij zwaar en goed te gebruiken voor constructie onder water. Iepenhouten pijpen voor bijvoorbeeld pompen werden met de hand uitgeboord. Wagen- en karrenbouwers gebruikten dit hout graag. De handboog werd meestal gemaakt van taxushout, met de iep als goede tweede keus. Van de bast maakte men vroeger touw en zelfs textiel.

De iep is goed bestand tegen harde zeewind en het meegevoerde zout. Daarom is de Hollandse iep in westelijk Nederland een geliefde laan- of straatboom. Helaas lijdt de iep onder de iepenziekte. De iepenspintkever brengt sporen van een schimmel over en deze veroorzaken een storing in het transport van voeding en water in de boom. Zo sterven takken af.

Verhalende informatie

Naast feitelijke informatie volgt hier verhalende informatie, waardoor de belangstelling voor de bomen, die aangeplant zijn op 't Knapperslag, kan toenemen. Het is de bedoeling de voorkomende boomsoorten op 't Knapperslag ook verhalend en of je er wel of niet in gelooft als boomhoroscoop te behandelen.

Mythen

In de Griekse mythologie verliest Orpheus zijn geliefde Eurydice en moet haar achterlaten in de onderwereld. Nimf Eurydice is gebeten door een jaloerse medeminnaar, die zich in een slang heeft veranderd. Orpheus betovert met zijn harp en gezang de heersers van het schimmenrijk en mag als beloning zijn geliefde meenemen naar het zonlicht. Echter op één voorwaarde: hij mag niet achteromkijken naar zijn Eurydice, die hem volgt. Helaas doet hij dat toch en zij moet terugkeren

naar de onderwereld. Als hij weer in het zonlicht staat, treurt en huilt hij, spelende op zijn harp. De aarde luistert en zijn tranen veranderen in een iepenbos.

Iepenstokken werden gebruikt om wijnranken te leiden. Dionysos (Grieks) of Bacchus (Romeins) zijn de goden van de wijn en het symbool van het huwelijk. De ondersteunende iep is het symbool van vriendschap.

Germaanse of Scandinavische mythen en sagen

In het verhaal over de es lezen we dat Wodin/ Odin, Hönir en Lodur eerst de vrouw uit een iep en daarna de man uit een es schiepen. Ze kregen de namen Embla en Asker. Mogelijk werd Embla Elm, dat veranderde in olm, een deftig woord voor iep. Trouwens wie kent het lied en de canon “De uil zat in de olmen” niet? Elfen woonden graag in de iep. Tijdens het karnen van de melk werd er wel eens een iepentakje in de karnton gegooid om te voorkomen dat de boter zou mislukken.

Karaktereigenschappen

Volgens de Keltische en Germaanse boomhoroscoop ben je een iep als je geboren bent tussen 12 januari en 24 januari en op 14 juli of 15 juli. Edelmoedigheid is je hoofdeigenschap. Aan de ene kant ben je individualistisch en aan de andere kant ben je solidair met je medemens. Je hebt groot vertrouwen, plaatst de medemens niet graag in hokjes en houdt van creatieve geesten. Zelf kom je af en toe zonderling over, omdat je geen massamens bent. Je hebt behoefte aan een soort magie.

Toevoeging

- De populier en de es behoren ook tot de loofbomen.
- De populier, verhaal 1, behoort tot de tweezaadlobbigen/Dicotyledones of wilgenfamilie.
- De es, verhaal 2, behoort tot de olijffamilie/ Oleaceae.

Bronnen:

- *Wat bomen vertellen: Een cultuurhistorische wandeling over Arboretum Poort-Bulten (Lossen)* door Girbe Buist
- *Nederlandse oecologische flora, deel 1, blz. 118 t/m 123*
- *De Keltische Boomhoroscoop, Floriade Venlo, 2012*
- *Scandinavische Mythen en sagen, Roger Lancelyn Green, Prisma boek, 1966*
- *Goden en helden uit de Noordse Mythologie, Brian Branston, uitgeverij Helmond, 1978*

Tekst: Herman Nijhof - www.buurmaaktnatuur.nl

